

Hiv og rettigheter

Norad

Hiv og aids bremser utvikling

Hiv og aids er fortsatt en stor utfordring for verden. I hardt rammede land i sørlige og østlige Afrika ser en nå en nedgang i nysmitte, men hiv-forekomsten i sju land i disse regionene er fortsatt over 15% blant voksne. Samtidig øker nysmitten i Øst-Europa og Sentral-Asia, særlig blant unge og i særlig grad knyttet til sprøytebruk blant narkotikabrukere. Aids er på verdensbasis den ledende dødsårsaken blant kvinner mellom 15 – 49 år. Hiv bidrar også til økt mødredødelighet. I tillegg kan også smitte overføres fra mor til barn og dermed øke barnedødeligheten. Av 2.2 millioner nysmittede i 2009, var 41% i aldersgruppa 15 – 24. 64% av ungdom som lever med hiv er kvinner. Økt tilgang til hivbehandling har bidratt til en betydelig nedgang i dødsfall og har gjort det mulig for mange å leve lenge. Mer enn 6 millioner mennesker som lever med hiv har fått tilgang til hivbehandling, det utgjør 47 % av behovet for behandling i lav- og mellominntektsland.

Hiv og rettigheter henger sammen

Hiv er særlig knyttet til stigma og marginaliserte grupper, ubeskyttet sex og urene sprøyter, og det aktualiserer rettighetsproblematikk på mange felt. Hivforebygging forutsetter åpenhet om smittemåter og tilgang til riktig informasjon, også for marginaliserte grupper. For mennesker som lever med hiv er behandling slått fast som en rettighet under retten til helse.

Norge støtter arbeid med hiv gjennom flere partnere

Norge støtter internasjonalt arbeid mot hiv gjennom blant annet FNs aidsprogram UNAIDS, Det globale fondet til bekjempelse av hiv og aids, tuberkulose og malaria, legemiddelinnkjøpsordningen UNITAID, regionalt svensk-norsk samarbeid om arbeid med hiv i Afrika ("Lusakateamet"), og en rekke frivillige

organisasjoner og nettverk, inkludert organisasjoner for mennesker som lever med hiv.

Norsk politikk på hivområdet

Norsk politikk på hivområdet er nedfelt i tre dokumenter:

- Stortingsmelding 11 (2011-2012) Global helse i utenriks- og utviklingspolitikken
- Den norske hivstrategien "Aksept og mestring"
- Norsk hiv- og aidspolitik : posisjonsnotat for utviklingssamarbeidet (2006)

Hovedlinjene i politikken er todelt:

1. Helsetjenester og folkehelse med basistjenester for testing, forebygging og behandling, som del av den vanlige helsesektoren
2. Rettighetsperspektiv; både når det gjelder likestillingsaspekter, og også for å sikre sårbare grupper tilgang til informasjon og tjenester som kan bidra til forebygging og gi mulighet til livskvalitet og overlevelse for de som er smittet

Dette innebærer at man mener at så mye som mulig av helsetjenester for hivpositive skal leveres gjennom det ordinære helsesystem, og her kan det være behov for kompetansebygging og kvalitetsheving for å få dette til. Dette kan være en utfordring når det gjelder marginaliserte grupper, og det er også behov for egne tiltak for å nå grupper som trenger spesielle tilnærminger.

En plakatt i Kenya som forteller om betydningen av antiretrovirale medisiner for hivsmittede

I stortingsmelding 11 sier regjeringen at Norge vil jobbe med følgende:

- Bidra til nedkjempingen av hiv globalt
- Styrke innsats og forskning knyttet til smittsomme sykdommer i utviklingsland med vekt på å bygge landenes kapasitet og kompetanse, herunder styrke nasjonale helsesystemers evne til å drive forebyggende arbeid
- Videreutvikle brede partnerskap mellom multilaterale organisasjoner, nasjonale institusjoner, privat sektor og sivil samfunn mot smittsomme sykdommer. Dette inkluderer sykdomsberørtes egne organisasjoner og tverrsektorale innsatser, ikke minst koblingen mellom hiv og tuberkulose.
- Bidra til bedre levekår og livskvalitet for hiv-positive og normalisering av hiv-positives samfunnsstatus
- Videreføre prioritering av hiv og aids med vekt på rettighetsperspektivet og å forebygge og tilnærmet eliminere smitte fra mor til barn
- Fremme utsatte gruppers rettigheter, inkludert avkriminalisering av homofili, kobling mellom seksuelle og reproduktive rettigheter og hiv og bidra til at hiv-smitte blant sprøyteinjisierende narkotikamisbrukere får det nødvendige fokus i nasjonale helsesystemer " 1

Eksempel: Rettighetsbasert arbeid med ungdom i Etiopia

I Etiopia støtter Norge UNICEF og UNFPA i å gjennomføre programmet "rettighetsbasert tilnærming til ungdoms utvikling i Etiopia". Formålet er å fremme seksuelle og reproduktive rettigheter til ungdom, en gruppe som ellers er lite synlig i det etiopiske samfunnet, samtidig som særlig jenter og unge kvinner utsettes for rettighetsbrudd som barneekteskap, kjønnslemlestelse, voldtekt, og manglende tilgang til informasjon og tjenester relatert til seksualitet og hiv.

Midlene kanaliseres gjennom offentlige kanaler og frivillige organisasjoner til en rekke prosjekter i lokalsamfunn over hele Etiopia. Det bygges sentre der ungdom kan gjøre lekser, og delta i samtalegrupper om hiv og seksuell helse, få tilgang til kondomer, og motta rådgivning og testing for hiv og andre seksuelt overførbare sykdommer. Utsatt ungdom, for eksempel foreldreløse, og ungdom som vil ut av sexarbeid kan få yrkesopplæring for å kunne livnære seg på andre måter. Gutter og jenter bevisstgjøres om kjønnsroller og rettigheter, og flere gutter sier at de har sluttet å trakassere jenter etter at de har vært gjennom denne typen bevisstgjøring.

Lokale ledere i et "fylke" (woreda) i Oromo-regionen, der over 70% av jenter fortsatt blir kjønnslemlestet, har etter en samtaleprosess støttet av programmet vedtatt at kjønnslemlestelse ikke lenger skal tillates. Den som er ansvarlig for at jenter utsettes for dette får tradisjonelle straffer som at de kan bli sosialt utstøtt. Kjønnslemlestelse er ulovlig, og lokale ledere har bestemt at de også kan velge å anmelde forhold til politiet. Disse lokale lederne har også vedtatt å oppfordre alle som skal gifte seg til å hivteste seg før ekteskap inngås.

Innsats mot hiv henger sammen med andre typer innsats:

Arbeid med hiv kan ikke sees isolert fra andre typer innsats, både gjennom bistand og utenrikspolitikk. For eksempel støtter Norge både mødre- og barnehelse i land i Afrika og Asia, og styrking av helsesystemer generelt, og dette er også med på å øke tilgangen til hiv-relaterte helsetjenester. Norsk innsats for å styrke rettigheter for seksuelle minoriteter øker også muligheten til å nå disse marginaliserte gruppene med hiv-forebygging og behandling.

Demonstrasjon av kondom (!) på et marked i Nicaragua